

Meget oplevelsesrig valgobservation. Serbien i perioden 18. – 22. januar 2007

Jeg var af OSCE udpeget til at være valgobservatør i Serbien. Planen var, at jeg den 18. januar 2007 skulle flyve til Beograd, Serbiens hovedstad, via Frankfurt. Når jeg skulle flyve allerede om torsdagen, var årsagen, at der var briefinger, orienteringer og møder både fredag og lørdag.

Planen blev dog ændret dramatisk. Flyveturen til Frankfurt blev en af de ubehagelige ture i mit liv. Tyskland var nemlig ramt af den værste storm i de sidste mange år. Centrum for uvejret var tæt ved Frankfurt, så jo tættere vi kom til denne by, jo værre rystede flyet. Der var så megen turbulens, at en række af passagererne blev meget søsyge. Jeg har aldrig set så mange poser i brug som her, og beklageligvis nåede mange ikke at finde posen inden det var for sent.

Værst blev alligevel landingen. Kort før vi nåede landingsbanen krængede flyet kraftigt, så den ene vinge kom dramatisk tæt mod jorden.

Piloterne kunne ikke få flyet rettet op, så den eneste mulighed var at trække pinden tilbage og give flyet fuld gas, så vi steg maksimalt. Det gavnede ikke de, der følte sig syge, så der lød tydelige lyde, der viste, at der var mange, der havde det dårligt. Ellers var der total tavshed i flyet ind til vi i andet forsøg ramte banen. Så brød klapsalverne ud, selv om vi alle kom for sent til vor forbindelsesfly.

Jeg skal ikke være en helt her; jeg må indrømme, at jeg var bange. Jeg mødte et par fra Nordsjælland, der lige var gået på pension. De ville derfor forsøge livet med en rundtur til en række lande i Asien og Australien. Manden var en af dem, der virkelig var blevet syg, så konen ville afbryde rejsen og vende hjem til Danmark med tog. Jeg håber dog, at de skiftede mening. Flyvning er generelt den sikreste transportform.

Lufthansa bookede mig ind på et hotel i Darmstadt, Maritim Rhein - Main Hotel. Det blev i starten gjort lige efter bogen. Jeg blev ombooket til flyet fredag aften. Hotellets reception tilbød, at jeg kunne bruge rummet ind til jeg skulle med taxi til Frankfurt næste aften. Det var næsten for godt til at være sandt – og det var det heller ikke.

Lige før frokost blev jeg kontaktet af det nye hold i receptionen, der krævede, at jeg skulle booke ud snarest. Jeg var i forvejen ærgerlig over ikke at nå programmet i Beograd om fredagen, så denne ændring gjorde mig lettere ophidset. Jeg tror nok, at jeg kom til at sige, at jeg ikke vil anbefale nogen at bruge dette hotel i fremtiden. Det er hermed gjort.

Jeg tilbragte herefter elleve timer i lufthavnen. Det er ikke morsomt.

Langt om længe nåede jeg Serbien, hvor OSCE havde en vogn og støtte, selvom jeg var den eneste, der kom så sent. Det forbedrede humøret.

Lørdagens briefing. Mindretallene.

Lad mig straks konstatere, at de to danskere, der var observatører for Europarådet, Morten Østergaard og Morten Messerschmidt meget lidt diskret hånedes mig for ikke at deltage i fredagens

briefinger. Selvom det var træls, var jeg dog enig med dem i, at det var noget skidt. Som observatør skal man deltage i alle briefinger.

Om lørdagen var det de mindre partier, NGO'erne, pressen og de observationshold (de såkaldte LTO'er), der havde været der længe, der orienterede.

De små partier klagede naturligvis over 5 % - kravet for at få repræsentation i Parlamentet. De er bange for, at de store partier ikke i tilstrækkelig grad er i stand til at varetage minoriteternes problemer. De ønsker på sigt en lov, hvor minoritetsgrupperne er sikret minimum en plads.

Systemet i Serbien er sådan, at vælgerne vælger partier, parlamentsmedlemmerne udpeges af partierne i det antal, som partierne har vundet. Et parti ønskede loven ændret så ved udskiftning af et medlem bør det nye medlem have samme baggrund som det medlem, der skal afløses. Altså var der udpeget en ungarer, skulle partiet også næste gang udpege en ungarer. Dette synspunkt bliver næppe gennemført.

Der var partier, der primært ville støtte ungarere, kroater, bosniaker og romaer. Alle de små partier stillede observatører på alle valgsteder, og de optrådte der 100 % korrekt.

Pressen.

Generelt fandt pressen, at valgkampen var ført frit og fair. De måtte dog erkende, at de store og rige partier havde uforholdsmæssig megen tv-tid, da de havde råd til at købe sendetid. Kanalerne havde dog sikret, at de generelle programmer gav lige megen tid til alle partier.

I TV eller anden presse optog og sendte man ikke udsendelser, der opfordrede til had og racisme. Det er måske ikke helt ytringsfrihed, men jeg forstår dem i den del af Europa. Der skal ikke pustes til ilden.

Regeringspartierne har generelt en stor fordel, fordi de også kommer i TV og den øvrige presse for at orientere om regeringens liv.

Det værste problem, som alle lande var enige i, var, at regeringschefen ikke vil debattere med ledere af andre partier, fordi de – efter hans mening – ikke har samme standard som ham. Alle var enige om, at et sådant synspunkt er et meget alvorligt angreb på demokratiet, ja det gav næsten hviderussiske tilstande.

Pressen nævnte, at det var meget beklageligt, at nogle landes ambassadører havde rådet serberne til at stemme på bestemte partier. Det er indblanding i serbiske forhold.

Pressens konklusioner:

- Reklamer på busser har stor virkning
- De håber, at der ved næste valg bliver endnu mere kampagne
- Regeringen får uforholdsmæssig stor fordel, da de ofte kommer på TV m.v. i andre situationer
- Regeringen fremkommer med forslag, som de egentlig burde have gennemført i deres periode
- Det værste er, at ministrene og især regeringschefen ikke vil drøfte med ledere fra andre partier.

NGO'erne.

Generelt var de ufatteligt positive over for NATO og især EU.

De håber ikke, at valgresultatet vil resultere i en stor koalition med de største partier.

De har brugt mange kræfter på at få de unge til at stemme.

Sammenfattende slog de fast, at fremmede lande ikke kan gøre deres land eller andre lande frit og demokratisk ved militær eller civile magtmidler.

Generelt var de ikke imponerede over deres grundlov og det krav, der er heri om, at Kosovo er en del af Serbien

Beklageligvis var der en af valgobservatorerne, der angreb NGO'ernes holdninger om grundloven.

Fritimer.

Sidst på eftermiddagen var der et par timer, som jeg valgte at bruge til en guidet rundtur i hovedstaden.

Jeg så først Titos grav og hans to store biler. Verdens næststørste Rolls Royce fra 1960 og en kæmpe Mercedes fra 1967. Selv om Tito var kommunist, havde han smag for dyre biler.

Jeg besøgte verdens næststørste ortodokse kirke, som p.t. bliver renoveret. Jeg blev helt tilfældigt mødt af dr. Luka Hovakovic, som var den ledende præst for kirken og derfor ansvarlig for renoveringen. Han inviterede mig til at besøge Patriarkens kirke dagen efter. Dette tilbud måtte jeg beklageligvis afslå, da det var valgdag. Han var en meget spændende mand.

Jeg så det oprindelige tyrkiske fort, flere kirker, parlamentet, Donau og Sava, der som bekendt mødes i Beograd. Fik også tid til en gåtur i hovedgaden.

Jeg nåede også at blive arresteret. I Beograd er der flere bygninger, der fortsat er ruiner efter NATO's missilangreb under Kosovokrigen. Jeg tog et par billeder af det tidligere politihovedkvarter. Så blev jeg arresteret, for det må man tilsyneladende ikke.

Den unge betjent, der arresterede mig, var egentlig ret ked af det, men "det er min instruks, og jeg tør ikke lade være". Et kvarter efter kom hans overordnede og løslod mig.

Det var egentlig en meget interessant oplevelse, for det viser, at ikke alt den gamle kommunistiske vanetænkning er forsvundet.

Jeg har stadig billederne.

Valgdagen.

Jeg var på hold med Paul Rowen, parlamentsmedlem fra England og liberal. Det var hans første valgobservation, men han blev ganske god.

Vi fik udpeget område 56, som var Mitrovicia i Valvodina. Det skulle efter OSCE være et af de "vanskeligste" områder.

Det viste sig imidlertid, at det var et usædvanligt positivt område. Ved alle valgstederne var der en særdeles god stemning. Der var 6 personer i valgkomiteerne og mindst 20 observatører fra de tyve partier. Observatørerne hjalp helt efter loven komiteen med at kontrollere fingrene for det usynlige blæk og med at udlevere stemmesedler m.v.

Ikke et eneste sted kom der kritik fra observatørerne.

Vores observationer var tilsvarende meget positive. Alt ved valghandlingen, ved optællingen og ved aflevering af stemmetallene gik helt efter bogen.

Så kan det godt være, at nogle havde ønsket et andet resultat, men det er bestemt ikke vores opgave at blande os i det.

Som sagt var der en god stemning i valglokalerne. Vi fik trykket alle i hænderne, både da vi kom, og da vi gik.

Også uden for valglokalerne var der utrolig mange positive vælgere, der gerne ville hilse på os internationale observatører. Vi mødte ikke en eneste, der var negativ eller så negativ ud.

På et tidspunkt inde i byen, havde vi svært ved at finde vejen ned til skolen, som vi kunne se. Vi spurgte derfor en mand til råds. Han for ind og hentede cyklen og kørte foran os ned til skolen.

Da han fik at vide, at vi skulle besøge yderligere to skoler i området ventede han og cyklede foran os, så vi ikke skulle have besvær med at finde disse steder.

Vi kontrollerede også valget i Serbiens største og mest flugtsikre fængsel. I alt sad der over 1200 fanger af den hårdeste kaliber her. Det var specielt mordere og voldsmænd, som udgjorde fangerne. Der var ingen fængselsbetjente i valglokalet. Valgkomiteen og observatørerne var civile fra Mitrovicia.

Også her blev valget gennemført 100 % efter reglerne. Den eneste forskel var, at her blev stemmeprocenten tæt ved de hundrede, hvor den i det civile samfund var på godt 65 %. Jeg spurgte hvorfor den høje valgdeltagelse og en af fangerne svarede, at det var en behagelig ændring af hverdagens kedsomhed.

Fangerne blev lukket ind 10 og 10. Det mest deprimerende var at se så utrolig mange meget unge dybt kriminelle fanger. Der var mange på omkring 20 – 25 år.

Vi valgte at se valgsteder i centrum, i forstæderne, i landsbyer og ikke mindst i bjergområdet, som dog kun var et bakket område. Ens positiv behandling alle steder.

Ved et af valgstederne lå en kirke og et kloster ved siden af. Vi blev af munkene inviteret ind til en forevisning og en hyggelig snak. Også her langt ude på landet var kirken virkelig imponerende. Jeg lærte, at de ortodokse præster må gifte sig, mens munkene skal leve i cølibat.

Vi blev naturligvis til hele valghandlingen var overstået, og nåede hjem til hotellet lidt over midnat. Optællingerne gik hurtigere her, da vælgerne som nævnt kun stemmer på partier og ikke på kandidater.

Kandidaternes navne var dog tilgængelige ved valglokalerne.